

RADOVAN RICHTA PROFESORU DIEMEROVI, PREZIDENTOVI FISP

(*tvorba* 15. ŘÍJNA 1980)

Vážený pane prezidente,

V těchto dnech jsem našel na stole Váš list s řadou příloh. Musím říci, že tyto přílohy ve mně vyvolaly podiv a odpor: měl jsem sto chutí poslat je rovnou zpátky; považuji je nejen za nepravdivé, ale i urážlivé vůči naší zemi i její vědecké a filozofické obci a nedůstojné vážné polemiky. Rád bych proto zdůraznil, že má odpověď je určena Vám, který se tážete, nikoli těm, kdo připravili ony hanopisy. Na jejich adresu je možno říci jen tolik, že se nepřípustným způsobem vměšují do vnitřních záležitostí ČSSR a porušují tím mezinárodní úmluvy, na nichž stojí i vědecká spolupráce.

Respektuji a oceňuji Vaše stanovisko, že rozvoj filozofického myšlení vyžaduje zachovávat elementární pravidla spolupráce a slušné diskuse, založené na všestranné, pravdivé a kompetentní informaci. Bohužel, tuto zásadu flagrantně porušili pánové, kteří, aniž by se třeba jen zeptali svých kolegů, čs. filozofů, a vyslechli kompetentní představitele příslušné členské organizace FISP, jak se věci mají, podpořili falešné informace, pocházející z kruhů militantních nepřátel socialismu a tak ovšem bohužel propůjčili své jméno pro čistě politické akce kruhů, které nemají s filozofií nic společného, ale snaží se vyvolávat různé provokace vůči naší zemi, otravovat mezinárodní ovzduší a vést svět opět na okraj studené války.

Řekněme otevřeně: blíží se madridská schůzka o spolupráci a bezpečnosti v Evropě, a tak se na pokyn těchto kruhů organizují různé nechutné politické kampaně, které mají odvést pozornost od hlavní otázky nastávajících jednání, tj. od dalšího rozvoje mírové spolupráce, případně znemožnit pokrok v tomto směru.

Nechci Vám nijak ztěžovat situaci a chápu, že lidé, kterými denně manipuluje mohutná mašinerie tisku stojícího ve službách kapitálu, mohou podlehnout klamu. Ale není to právě čs. filozofická obec, která by měla právo protestovat proti porušování ducha i litery Závěrečného aktu helsinské konference? Cožpak není vzájemná konzultace, výměna informací, zapsána v Závěrečném aktu v Helsinkách jako závazná, všemi uznávaná metoda řešení konfliktů?

Nemohu s Vámi ovšem souhlasit, jestliže píšete, že o „případu Tomin“ běžně „podává zprávu tisk celého světa“. Naštěstí „celý svět“ netvoří jen několik kapitalistických zemí Severní Ameriky a západní Evropy a světový tisk se neredukuje na hrstku novin a časopisů, z nichž velká část patří koncernům, které obchodují s informací a které – zvláště v poslední době – zřetelně prokázaly, že pro ně jsou směrodatné příkazy určitých agresivních kruhů v USA, a nikoli objektivní pravda a zájmy národů.

Vyjádřil jste přání být informován o skutečném stavu věcí kolem této uměle rozvířené otázky. Jistě chápete, že nemohu nyní v krátkosti vyvracet všechny nepravdy a dezinformace ... Mohu Vám však říci svůj názor, který potvrzují informace, jež jsem mohl během několika dní dostat z filozofické fakulty Univerzity Karlovy, z naší filozofické společnosti i od čs. úřadů. Pan Tomin nejen nikdy nebyl pracovníkem našeho ústavu, ale nikdy ani nepracoval ve funkci vědeckého pracovníka či učitele na univerzitě (byl jen nějaký čas učitelem na základní škole a

pak redaktorem v nakladatelství). Není ani členem Čs. společnosti filozofické – Filozofické jednoty. Vůbec není pravda, že mu byl uzavírán přístup k filozofii pro jeho názory. Náš stát mu naopak velkoryse po čtyři roky platil poměrně velké stipendium aspiranta na filozofické fakultě Univerzity Karlovy; ale ani při těchto příznivých podmínkách a mimořádném prodloužení aspirantury neobhájil pan Tomin práci na úrovni „kandidáta věd“, tj. nezískal kvalifikaci, jež se v ČSSR – ostatně jako jinde ve světě – požaduje jako podmínka pro přijetí za vědeckého pracovníka.

(Poznámka na okraj: Stát mi platil tři roky aspirantury. Čtvrtý rok jsem byl hostujícím vyučujícím /a Visiting Professor/ na University of Hawaii v USA. Svou kandidátskou práci na téma ‚Tři příspěvky k teorii poznání‘ jsem odevzdal nějaké tři měsíce před odjezdem, v květnu roku 1969. Jeden z oponentů, profesor Tošenovský z Brna, mi poslal velice pozitivní posudek ještě před mým odjezdem. Ani profesor Svoboda ani docent Sobotka se k tomu nedostali. Veškeré obhajoby byly v rámci ‚normalizace a konsolidace zastaveny. Když obhajoby byly obnoveny, obhajoba mi nebyla povolena. J.T.)

V části tisku na Západě se věci líčí tak, jako by šlo o významného filozofa, který je pronásledován a umlčován pro své názory atd. Ale ve skutečnosti jde o člověka, který ve filozofii fakticky nic neznamena, který nikdy nepublikoval žádnou vědeckou knižní práci a jehož produkce se skládá z jednoho – celkem nevýznamného a nepůvodního – článku, zveřejněného v 5. čísle *Filozofického časopisu* z r. 1968, z jedné odborné zprávy o ateismu ve slovenském časopisu *Otázky marxistické filozofie* ještě z roku 1962 (k níž by se ostatně p. Tomin ani nehlásil) a z jednoho rukopisu nevelké studie z poloviny 70 let, který nebyl uveřejněn, protože jej vysoce kompetentní recenzenti odmítli jako odborně naprosto nevyhovující.

(Poznámka na okraj. Pan Richta se tu dotýká textů ‚Bilance experimentu‘ a ‚Konfrontace‘, které jsem mu v roce 1975 poslal. Oba tyto texty jsou na mé webové stránce, oba byly publikovány v samizdatu Petlice na základě doporučení profesorem Patočkou a profesorem Kosíkem. V roce 1974 jsem též napsal knihu o Descartovi pod titulem *Myslím – jsem*. Rukopis jsem zanesl do NČSAV (Nakladatelství Československé akademie věd) a žádal jsem, aby rukopis byl alespoň posouzen. Zástupce šéfredaktora mi řekl: ‚Pane Tomine, spadnul jste z měsíce? Vy pracujete v elektrárně jako dělník. Jak si můžete myslet, že bychom Váš rukopis mohli vzít k posouzení?‘ Text byl publikován v samizdatu Petlice, opět na doporučení profesora Patočky a profesora Kosíka. J.T.)

Jinak publikoval jen občas drobnou žurnalistiku v tisku mimo sféru filozofie a vědy. Je proto jasné, že v konkurech na vědecká místa, do kterých se hlásil, byla vždy dána přednost jiným kandidátům – vůbec ne pro jeho politické názory, které ostatně do nedávné doby ani nedával příliš najevo.

(Poznámka na okraj: Pracoval jsem v elektrárně jako strojník v kondenzaci. Do žádných konkurzů jsem se nehlásil. Pokud si však pamatuji, řediteli Filozofického ústavu jsem poslal stati o Aristotelovi, které jsem v těch letech v elektrárně napsal. J.T.)

Protože však v naší zemi je zabezpečeno právo na práci, bylo mu nabízeno slušné překladatelské místo, jež odpovídá jeho kvalifikaci. Bohužel jde však o osobu nadměrně ctižádostivou a přitom psychicky labilní, se sklony k exhibicionismu.

(Poznámka na okraj: V roce 1978 jsem měl ve svém bytě filozofický seminář pro mladé lidi, kteří, jako můj syn Lukáš, byli vyloučeni z jakéhokoli vyššího vzdělání. Policie se snažila seminář znemožnit; na dobu, kdy se měl uskutečnit seminář, mi poslali předvolání na policii. Napsal jsem ministrovi vnitra, panu Obzinovi, že žádný důvod pro takové předvolání nevidím, na policii se nedostavím, a v případě, že budu na policii předveden násilím, zahájím desetidenní protestní hladovku. K tomu nakonec došlo. Hladovka měla velký ohlas. Policie na nás po celý další rok nesáhla. To mi umožnilo do semináře pozvat filozofy z Oxfordu. V létě 1979, poté, co jsem pozvánku oxfordským filozofům poslal, mě přišel navštívit Ludvík Vaculík: ‚Pane Tomine, dostanete předvolání na policii. Jde o věc velice důležitou. Na předvolání se dostavte.‘ Na předvolání jsem se tedy dostavil. Dva pánové v civilu mi řekli, že pan ministr Obzina by velice uvítal, kdyby se moje situace vyřešila. ‚Nabízíme Vám dobře placenou práci zhruba na pět let, nový překlad Platona. V rámci té práce Vám umožníme pracovní pobyt v Řecku.‘ Částku, kterou mi nabídli, si nepamatuji, byly to však velice slušné peníze. Odpověděl jsem, že bych takovou nabídku velice uvítal, kdyby mi byla poskytnutá Univerzitou Karlovou nebo Filozofickým ústavem ČSAV, z rukou policie však nabídku přijmout nemohu. J.T.)

V posledních letech zřejmě přišel na to, že by bylo možné vynutit si kariéru, k níž nemá předpoklady, s pomocí některých lidí či institucí na Západě, již horlivě hledají a dobře platí za každou duši, která je ochotná vyvolávat v ČSSR nesnáze, organizovat proti naší zemi provokace a ostouzet ji. Je přece nepochybné, že pan Tomin by nesehnal na Západě prostředky na živobytí ani na jeden týden, kdyby byl zajímavý jedině tím, co udělal ve filozofii. Jeho pokusy organizovat bez jakéhokoli oprávnění jakési „univerzitní kursy“ či dokonce „univerzitu J. Patočky“ (jak to traktuje časopis *New Statesman*) nebo „tajnou univerzitu“ (jak se vyjadřuje *Le Monde*) musely ovšem vést ke konfliktu se zákonem a úřady. V naší zemi platí zákon, že vysokoškolské instituce mohou být zřizovány jen na základě rozhodnutí parlamentu. Jistě chápete, že Praha, která má v Karlově univerzitě jedno z nejstarších a nejslavnějších vysokých učení na světě, nemá zapotřebí spoléhat v této věci na samozvance, kteří nemají kvalifikaci k přípravě mladé inteligence. Pan Tomin sehnal v celé zemi jen několik málo jedinců ochotných k účasti na této nezákonné šarlatánské akci. Avšak využil konfliktu s úřady k pokřiku o „utlačování svobody filozofického bádání“. Lákal na svou akci filozofy z různých univerzit kapitalistických zemí. A aby jeho provokace vypadaly přesvědčivěji, používal přitom různých triků: např. rozšiřoval zprávy, že na něj kdosi chystá atentát, že prý jej kdosi chce „umlčet“; a když orgány Bezpečnosti podnikly příslušná opatření k ochraně jeho bydliště, pan Tomin vodil cizince, aby se na ty „šikany“ podívali.

(Poznámka na okraj. Tu pan Richta mluví o tzv. ‚ostraze‘: Dva policisté dnem a nocí seděli ve třetím poschodí před naším bytem v Keramické 3 na Praze 7. Má jediná obrana byla, chovat se normálně, jako by tam nebyli. Ku příkladu, když měl Roger Scruton přednášku v mém semináři v Kamenické u Ivana Dejmalu, pozval jsem ho po semináři k nám na kafe: ‚Rogere, před bytem jsou dva policajti. Když mé pozvání přijmeš, budou Tě legitimovat, a

nikdy asi vízum do naší republiky nedostaneš. Já Tě však nemohu nepozvat.‘ K mému milému překvapení Roger pozvání přijal. Policisté ho do bytu nepustili. Tak mě a Zdenku Roger pozval do vinárny. Samozřejmě, ‚ostraha‘ měla velice neblahý dopad na mé děti. Hned zpočátku, jednoho odpoledne si Marek pozval přítele, oběma dětem bylo devět let. Marek za mnou přišel do pracovny: ‚Tati, policajti šacujou mého kamaráda.‘ Tak jsem šel, a policisty jsem seřval. Nechali toho, ale už žádnej kamarád k Markovi nepřišel. J.T.)

Tak bych mohl pokračovat: Pan Tomin po světě zcela svévolně rozšiřuje své verze různých rozhovorů, které prý vedl např. s pracovníkem Ústavu pro filozofii a sociologii (kterého nejmenuje, aby nemohl být přistižen pro dezinformaci), se zřetelnou snahou postavit jej do nejhoršího světla před nezasvěceným čtenářem na Západě. Jsem dalek toho, abych se pohoršoval nad všeobecně známou morálkou prodejného tisku v kapitalistických zemích, ale dovolí-li tyto redakce, aby jejich autoři vkládali lidem do úst bez jejich vědomí a souhlasu citace, které si vymyslí, ukazují tím jen, zač stojí všechny jejich „informace“. Mám před sebou záznam jednoho takového rozhovoru (s dr. Zd. Javůrkem, odpovědným pracovníkem filozofické sekce našeho ústavu, z 30. 8. 79). Pan Tomin jej zlovorně překroutil, jako by v něm došlo k výpadům proti vědeckým institucím NSR. Podle záznamu však přišel nabízet své služby, či agresívně vymáhat jejich přijetí poukazem na to, že dostal stipendium Ebertovy nadace. Naš pracovník mu v několika minutách odpověděl, že náš ústav nepotřebuje zprostředkování, protože udržuje v rámci dohody ČSAV s vědeckými pracovišti NSR dobře fungující přímou spolupráci: na ústav přijíždějí na stáž filozofové i sociologové z NSR a naopak. Vše ostatní si pan Tomin prostě vymyslel.

(Poznámka na okraj: Pan Richta tu mluví o mém článku nazvaném ‚V bezpečnostním státě‘, který si lze v českém originále otevřít na mé webové stránce. Stať byla publikovaná v *New Statesman* 7. března 1980 pod titulem ‚Inside the Security State‘. Stať je uvedena slovy: ‚Julius Tomin is the intellectual prime mover behind the ‚Patocka University‘, or ‚parallel university‘ in Prague.‘ Pokud vím, tato úvodní slova byla napsána Janem Kavanem; já jsem svůj filozofický seminář nikdy za nic takového nepovažoval. Richtův dopis Diemerovi však měl zřejmě svou váhu. Holanďané si článek přeložili a chtěli ho publikovat. Šéfredaktor *New Statesman* publikaci nedovolil.)

Nakonec není pravda ani to, že by panu Tominovi byla omezována svoboda pohybu. To ostatně pádně dokazuje fakt, že mu byl čs. úřady nedávno vydán pas na pětiletý pobyt v zahraničí a v současné době pan Tomin patrně cestuje kdesi v Anglii.

Myslím, že lidé, kteří pana Tomina podporovali či podněcovali, se sami dosti brzy na vlastních zkušenostech přesvědčí, že vůbec nejde o nějaké „potlačování svobody filozofů v ČSSR“, ale o případ jednoho člověka, který chce profitovat ze spekulací určitých kruhů na vyhocování situace ve světě a otravování mezinárodní spolupráce. Napadá mě, zda Němci nemají pro chování tohoto druhu přiléhavé slovo „hochstäplerství“.

Na Vaši žádost jsem Vám sdělil informace, které mně byly dostupné. Věřím, že tyto informace pomohou objasnit skutečný stav věcí, že si na jejich základě sám uděláte úsudek

...

Nemusím jistě dodávat, že bychom mnohem raději s Vámi jednali o otázkách další spolupráce ve filozofii, které jsou pochopitelně nesrovnatelně důležitější. K mé radosti postupuje zatím skutečná mezinárodní spolupráce čs. filozofů s kolegy z mnoha zemí – a to i rozdílného společenského zřízení – dobře kupředu, nehledě na různé otravné kampaně. Jen jako příklad uvádím, že nedávno byl v Praze rektor hamburské univerzity, prof. dr. P. Fischer-Appelt, aby podepsal rozsáhlou dohodu o spolupráci s Univerzitou Karlovou ve výzkumu – včetně filozofie – a řada dalších podobných dohod je na obzoru. Myslím, že takový postup je i pro nás, členy FISP, nejlepším příspěvkem pro zabezpečení základních lidských hodnot a rozhodujícího práva člověka v současném světě, tj. práva na mírový život.

S kolegiálními pozdravy

Akademik RADOVAN RICHTA,

ředitel Ústavu pro filozofii a sociologii a člen prezidia Československé akademie věd.